

29. KÁROLYI MIHÁLY SZENDE PÁLHOZ¹

(Párizs, 1929. december 25.)

Kedves Barátom,

Épp elutazásom előtt értesülök arról, hogy Böhm Vilmosnak ötvenéves születésnapját fogjátok megülni. Kérek, légy szíves átadni Böhmnek legjobb kívánataimat. Remélem, hogy egészsége teljesen helyreállott, mert mint hallottam, az utóbbi időben sokat betegeskedett.

Amerikában jövetelem nagy izgalmakat váltott ki, különösen a magyarok között, akik a jobb, valamint a bal és a közép oldalakon ki szeretnék sajátítani a maguk céljaira.² Természetesen erről szó sem lehet. Ha sokat ugrálnak és okvetetlenkednek, gyűléseiken egyáltalában nem fogok részt venni. Vagy belemennek abba, hogy mindenki meghívását fogadjam el, vagy pedig senkiét sem fogom elfogadni.

Nagyon őszintén örülök, hogy Jászit viszontláthatom, akinek könyvét nagy élvezettel olvastam.

Nagy Vincével egy meglehetősen éles levélváltásom volt, Horthyhoz intézett nyílt levelem tárgyában, mely felett nagyon energikusan fejeztem ki rosszállásomat.³

Azt hiszem, hogy ebben a kérdésben – bár ha politikánk részletkérdéseiben gyakran nem is értünk egyet – nem lesz nézeteltérés közöttünk abban, hogy Magyarország szégyene, Horthy Miklós előtt még csak a látszat kedvéért sem hajtjuk meg fejünket.

Remélem, hogy mostanában jobb egészségnek örvendez.

Maradok őszinte barátod

PIM Bölöni-hagyaték V. 4132/196 (másodpéldány)

¹ A Bölöni-hagyatékban található másodpéldányon a címzett neve nem szerepel. A levél tárgya és stílusa valószínűsíti, hogy a címzett Szende Pál. L. a Levelezés III. kötetének 572. sz. dokumentumát.

² Valójában arról volt szó, hogy az amerikai KP magyar csoportja akarta megtiltani Károlyinak, hogy mások rendezvényein részt vegyen.

³ L. a Levelezés III. kötetének 543. sz. dokumentumát.

30. A SZABAD MAGYAROK EGYESÜLETE KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(London, 1945. január)

Elnök úr január 13-i, az Angliai Magyar Tanács tagjaihoz intézett levelére¹ a következőket óhajtjuk válaszképpen leszögezni; teljesen egyetértünk Elnök úrral, hogy a hazai kibontakozás, az Ideiglenes Nemzetgyűlés megválasztása, az ideiglenes nemzeti kormány megalakulása, a németek elleni hadüzenet és a fegyverszünet küszöbön áll megkötése új helyzetet teremt az Angliai Magyar Tanács számára. Sajnos azonban nem tudjuk osztani azt a konklúziót, hogy ezzel automatikusan befejeződött az Angliai Magyar Tanács hivatása. A hazai fejlődés folytán a Tanács funkciói nem szűntek meg, hanem megváltoztak. Döntő fontosságú azonban, hogy az Angliai Magyar Tanács a megváltozott helyzet által megkívánt feladatokat tevékenyen betöltse. A következőkben látjuk az Angliai Magyar Tanács feladatait:

A) A magyar demokratikus kibontakozásnak belföldön és külföldön egyaránt a legmesszebbmenő támogatásra van szüksége súlyos és felelősségteljes feladatainak elvégzésében. Az ideiglenes kormány a németellenes nemzeti összefogás jegyében alakult meg. Kitűzött céljait csak úgy érheti el, ha továbbra is a legszélesebb rétegek támogatják.

Ezért önmagában is fontos funkció, hogy az Angliai Magyar Tanács, amely az egyetlen széles körű összefogáson alapuló külföldi magyar szerv, a kormányt támogassa és azzal együttműködjön, hogy azzal is elősegítse a hazai összefogás megszilárdulását. Ugyanakkor arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy a jelen pillanatban hazánk egy része még német megszállás alatt van. A kormány megerősödésének feltétele, hogy a német megszállás alatt lévő országrészből is a legmesszebbmenőbb támogatást kapjon. Ennek előmozdítása is a Londonban székelő Angliai Magyar Tanács egyik feladata.

B) A magyar demokratikus kibontakozás sikere nagyrészen attól függ, hogy miképpen tudja az Egyesült Nemzetek és így elsősorban a szövetséges világhatalmak jóindulatát biztosítani. Ezen a téren olyan feladatok hárulnak a Károlyi Mihály elnöklete alatt álló Magyar Tanácsra, melyet más szerv betölteni alig képes. Hiszen a múlt világháborút követő demokratikus kísérlet is nagyrészen a külföldi tényezők megértésének hiánya miatt hiúsult meg. Mindannyiunknak kötelességünk ennek megismétlődését megakadályozni. Nézetünk szerint azonban Károlyi Mihály történelmi neve és múltbeli tapasztalatai őt és az ő vezetése alatt álló szervezetet predestinálják mindenekelőtt arra, hogy eme veszély megismétlődését a magyar nemzettől elhárítsa. Éppen ezért meggyőződésünk, hogy az Angliai Magyar Tanács ez idő szerinti elsődleges feladata, hogy a külföldön szószólója és tolmácsolója legyen. Ezt a feladatot úgy töltheti be hatékonyan, ha eme hajlandóságát nyíltan kifejezi a magyar demokratikus kibontakozásnak. Ez az előfeltétele, hogy eme tevékenységre mandátumot kapjon a magyar nemzeti szuverenitás új letéteményeseitől. Éppen azért aggodalommal töltött el bennünket a Tanács kívánatos fokozott aktivitásának elmaradása, amit mind odahaza, mind külföldön könnyen negatív magatartásként értékelhetnek. Nézetünk szerint ha ez a hallgatás a küszöbön álló fegyverszünet megkötése után is folytatódna, az azt a látszatot keltené, hogy a Tanács a reá háruló feladatok teljesítését nem hajlandó vállalni.

A Tanácsnak harmadik funkcióját abban látjuk, hogy külföldön gyűjtött tapasztalatait, összeköttetéseit, reputációját az ideiglenes magyar kormány rendelkezésére bocsássa. Kétségtelen, hogy számos problémát Londonból másképpen – és úgy hisszük, nem szerénytelenség azt mondani, hogy nagyobb távlatokban ítélünk meg, mint az évek óta odahaza elszigeteltségben élő honfitársaink. Ez a tény azt a kötelezettséget rója reánk, hogy eme tapasztalatainkat a magyar demokratikus kibontakozást megvalósító nemzeti szervek rendelkezésére bocsássuk. Ennek lebonyolítása szintén nagymértékben attól függ, hogy mi módon sikerül contactust teremtenünk a hazai szervekkel és valaminő mandátumot kapnunk az ideiglenes kormánytól.

Elnök úr leveléből a Tanács tevékenységével kapcsolatos tézis alapján két gyakorlati megoldást javasol.

a/ egyik javaslata arra irányul, hogy a Tanács szüntesse be a magyar néphez intézendő rutin rádióüzeneteket. Tüzetesen megtárgyalva ennek minden aspektusát, arra a belátásra jutottunk, hogy az valóban helyes és kívánatos; ezért örömmel jelenthetjük ki, hogy azzal mindenben egyetértünk. Mi is úgy látjuk, hogy egy központi magyar szerv megalakítása után a Tanácsnak az a funkciója megszűnt, hogy a magyar néphez rendszeres irányító üzeneteket küldjön. Éppen ezért egyetértünk azzal, hogy ezeket a rendszeres rádióüzeneteket beszüntessük.

b/ Elnök úr másik gyakorlati javaslata szerint a Tanács csak akkor közölhessen határozatot, ha ahhoz a Tanácsot alkotó 3 egyesület és az Elnök hozzájárul. Elnök úr ugyan ezt a javaslatát csak mint átmeneti javaslatot jelöli meg, mégis úgy érezzük, hogy ennek a javaslatnak az elgondolása nem tenné lehetővé azoknak a fontos feladatoknak betöltését, melyek – mint levelünk elején kifejtettük – a Tanácsra hárulnak. Minthogy a január 13-i Tanácsértekezleten Egyesületünk delegátusainak módjában volt kifejtetni, Elnök

úr javaslatának abban a formában való megvalósítását hátrányosnak tartja a Tanács munkájára.

Időközben örömmel értesültünk, hogy Elnök úrnak a Tanácsot alkotó szervezetek tb. titkáraival való megbeszélése kapcsán sikerült olyan megoldásokat találni, amelyek biztosítják a Tanács további áldásos munkáját Elnök úr vezetésével, és biztosítani óhajtjuk Elnök urat, hogy szervezetünk a maga részéről mindent meg fog tenni, hogy hozzájáruljon ahhoz, hogy a Tanács munkája eredményes és hathatós legyen. Ebben a szellemen legyen szabad még néhány megjegyzést Elnök úr 13-i leveléhez hozzáfűzni.

a/Elnök úr ama aggodalmának ad kifejezést, hogy a Tanács további fennállása esetén pótkormány jellegével bírna. Biztosítani óhajtjuk Elnök urat, mi sem áll távolabb tőlünk, mint ilyen pretenciók élesztése. Hiszen Elnök úr bizonyára emlékszik arra, hogy a Tanács megalakulásakor folytatott tárgyalások alkalmából éppen a mi szervezetünk hangsúlyozta, hogy a Tanácsnak semmiképpen sem szabad kormány pretenciókkal fellépni.

b/Elnök úr hivatkozik az újévi fogadás alkalmával tartott beszédére, mellyel kapcsolatban publikusan nyilatkozatot tett a Tanács funkcióival kapcsolatban, anélkül, hogy arra vonatkozólag a Tanácsot konzultálta volna. Minthogy legforróbb kívánságunk, hogy a Tanács a jövőben zavartalanul tölthesse be feladatait, annak a kérésünknek óhajtunk kifejezést adni, hogy Elnök úr a jövőben ne prejudikálja a Tanács szerepét, illetve magatartását olyan nyilatkozatokkal, melyeket a Tanács konzultálása nélkül tesz meg. Elnök úr levelében azt is említi, hogy a Tanács funkcióit illetőleg módja volt a Tanácsstagok véleményét megismerni. Sajnálattal kell megállapítanunk, hogy Egyesületünk delegátusainak véleményét nem ismerhette meg, mert hiszen arra módot nem adott. Ismét a Tanács eredményes összmunkájának érdekében ama reményemnek óhajtok kifejezést adni, hogy a jövőben Elnök úr nem fog a Tanács létevel és munkájával kapcsolatos fontos kérdésekben konklúziókat levonni, mielőtt a Tanácsot alkotó egyik szervezet delegátusának véleményét kikérte volna.

c/Sajnálkozásunknak kell kifejezést adni arra vonatkozólag, hogy Elnök úr javaslatainak elfogadását a lemondás szankciójával köti össze. Úgy érezzük, hogy a gestiónak eme formája nem áll összhangban ama demokratikus gondolattal, melynek Károlyi Mihály a legnobilisabb képviselője. Az Egyesület delegátusainak mindig az volt törekvése, hogy ha szükséges, kompromisszumok árán is konszenzus jöjjön létre a Tanács hathatós működése érdekében. Meggyőződésünk, hogy mind most, mind a jövőben is csak ez lehet a módja egy koalíciós tevékenységnek, és örömmel szögezzük le, hogy a Tanács további munkájára vonatkozólag ez a szellem érvényesült. Arra óhajtjuk azonban kérni Elnök urat, hogy e mellett a szellem mellett tartsunk ki jövőbeli munkánkban is, hogy ilyképpen a Tanács megváltozott funkcióit Elnök úr vezetése alatt a legeredményesebben tölthessük be, mindig annak az egyedüli irányító szempontnak konsziderálásával, hogy miképpen tehetünk maximális szolgálatokat a magyar népnek, miképpen szolgálhatjuk a leghathatósabban a magyar nemzet megújítását.

Kérjük Elnök úr fogadja legmélyebb tiszteletünk nyilvánítását.²

OSZK K 400. f. (fogalmazvány)

¹ L. a Levelezés V. kötetének 2. sz. dokumentumát.

² A fogalmazvány nincs datálva, tisztázata nem található meg Károlyi hagyatékában. Elküldését egy sajátos jegyzet valószínűsíti a Révai javításaival ellátott gépelt szöveg végén: „E&OK”. Mindenesetre megvilágítja a Károlyi és a Free Hungarians között együttműködésük során felmerült ellentéteket. Ezekre részletes dokumentumokat tartalmaz a Levelezés készülő IV. kötete.